

Волощук Оксана Троянівна

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини
Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»

Voloshchuk Oksana

PhD, Docent, Head of the Head of the
Department of General Theoretical Jurisprudence and Human Rights
Chernivtsi Educational and Scientific Law Institute of
National University "Odesa Law Academy"
ORCID: 0000-0003-0991-5605

DOI: 10.25313/2520-2308-2026-1-11799

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ

NATIONAL AND REGIONAL SECURITY OF UKRAINE IN CONDITIONS OF ARMED AGGRESSION: PROBLEMS AND LEGAL MECHANISMS FOR ENSURING REGIONAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF ANTHROPOCENTRISM

Анотація. Вступ. Стаття присвячена аналізу проблем національної та регіональної безпеки України в умовах збройної агресії та правових механізмів забезпечення ефективного регіонального розвитку. У сучасних умовах збройної агресії Російської Федерації регіональна безпека набуває особливої значущості, оскільки вплив зовнішніх загроз проявляється у порушенні економічної стабільності, руйнуванні критичної інфраструктури, дестабілізації соціально-економічного розвитку окремих територій та обмеженні прав і свобод людини. У статті піднімаються ключові питання взаємозв'язку національної та регіональної безпеки, оцінки ризиків для розвитку територій, а також інтеграції правових, стратегічних та інституційних механізмів управління з урахуванням антропоцентричного підходу, концепцій цивілізаційної безпеки, державної цілісності та інституційної резильєнтності. Дослідження дозволяє сформулювати обґрунтовані підходи до побудови стійких регіонів та підвищення ефективності регіональної політики в кризових умовах економічного розвитку окремих територій. У статті піднімаються ключові питання взаємозв'язку національної та регіональної безпеки, оцінки ризиків для розвитку територій, а також інтеграції правових, стратегічних і інституційних механізмів управління з урахуванням антропоцентричного підходу. Дослідження дозволяє сформулювати обґрунтовані підходи до забезпечення стійкості регіонів та ефективності регіональної політики в кризових умовах.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є нормативно-правові акти України, наукові публікації з питань національної та регіональної безпеки, аналітичні дані та кейс-аналіз окремих регіонів України, а також порівняльний аналіз зарубіжного досвіду. У дослідженні використано комплекс методів: теоретичний метод – для узагальнення наукових концепцій та визначення ключових аспектів безпеки; аналітичний та порівняльний методи – для дослідження нормативно-правових механізмів і порівняння національної та зарубіжної практики; синтетичний метод – для інтеграції правових, стратегічних та інституційних аспектів у єдину концептуальну систему; кейс-метод – для практичної ілюстрації ефективності правових та управлінських механізмів у конкретних регіонах.

Результати. Встановлено, що ефективність регіональної безпеки визначається інтеграцією нормативно-правових актів, соціально-економічних даних та безпекових показників у процес стратегічного планування. Антропоцентричний



підхід дозволяє враховувати життєдіяльність громад, захист соціального капіталу та прав людини як основу стійкості територій. Включення категорій цивілізаційної безпеки, державної цілісності та інституційної резильєнтності сприяє формуванню адаптивних моделей управління, які здатні забезпечувати розвиток громад, гарантувати права людини та підтримувати стабільність навіть у періоди тривалих криз та зовнішніх загроз. Порівняльний аналіз українських регіонів і зарубіжного досвіду демонструє ефективність поєднання централізованого стратегічного планування та децентралізованого управління на місцевому рівні.

Перспективи. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку комплексної системи оцінки безпекових та соціально-економічних ризиків регіонів із врахуванням конституційно-правових принципів та міжнародно-правових стандартів у сфері національної та регіональної безпеки, а також на вдосконалення методик інтеграції концепцій цивілізаційної безпеки та інституційної резильєнтності в управління регіональним розвитком.

Ключові слова: національна безпека, регіональна безпека, регіональний розвиток, збройна агресія, воєнний стан, регіональні стратегії у кризових умовах, безпекові стандарти, антропоцентризм, концепція цивілізаційної безпеки, резильєнтність.

Summary. Introduction. The article is devoted to the analysis of the problems of national and regional security of Ukraine in the conditions of armed aggression and legal mechanisms for ensuring effective regional development. In the current conditions of armed aggression of the Russian Federation, regional security acquires particular importance, since the impact of external threats is manifested in the violation of economic stability, the destruction of critical infrastructure, the destabilization of the socio-economic development of individual territories and the restriction of human rights and freedoms. The article raises key issues of the relationship between national and regional security, the assessment of risks for the development of territories, as well as the integration of legal, strategic and institutional mechanisms of management taking into account the anthropocentric approach, the concepts of civilizational security, state integrity and institutional resilience. The study allows us to formulate substantiated approaches to building sustainable regions and increasing the effectiveness of regional policy in crisis conditions. – economic development of individual territories. The article raises key issues of the relationship between national and regional security, risk assessment for the development of territories, as well as the integration of legal, strategic and institutional management mechanisms taking into account the anthropocentric approach. The study allows for the formulation of substantiated approaches to ensuring the stability of regions and the effectiveness of regional policy in crisis conditions.

Materials and methods. The materials of the study are regulatory and legal acts of Ukraine, scientific publications on national and regional security, analytical data and case analysis of individual regions of Ukraine, as well as a comparative analysis of foreign experience. The study used a set of methods: theoretical method – to generalize scientific concepts and identify key aspects of security; analytical and comparative methods – to study regulatory and legal mechanisms and compare national and foreign practice; synthetic method – to integrate legal, strategic and institutional aspects into a single conceptual system; case method – to practically illustrate the effectiveness of legal and management mechanisms in specific regions.

Results. It was established that the effectiveness of regional security is determined by the integration of regulatory legal acts, socio-economic data and security indicators into the strategic planning process. The anthropocentric approach allows us to take into account the vital activity of communities, the protection of social capital and human rights as the basis for the stability of territories. The inclusion of the categories of civilizational security, state integrity and institutional resilience contributes to the formation of adaptive management models that are able to ensure the development of communities, guarantee human rights and maintain stability even in periods of protracted crises and external threats. A comparative analysis of Ukrainian regions and foreign experience demonstrates the effectiveness of combining centralized strategic planning and decentralized management at the local level.

Discussion. Further research may be aimed at developing a comprehensive system for assessing security and socio-economic risks of regions, taking into account constitutional and legal principles and international legal standards in the field of national and regional security, as well as at improving methods for integrating the concepts of civilizational security and institutional resilience into regional development management.

Key words: national security, regional security, regional development, armed aggression, martial law, regional strategies in crisis conditions, security standards, anthropocentrism, concept of civilizational security, resilience.

Постановка проблеми. Національна безпека України сьогодні перебуває під постійним тиском зовнішніх загроз, що робить її критично важливим напрямком наукового дослідження та практичного забезпечення. У цьому контексті регіональна безпека виступає невід'ємною складовою національної безпеки, оскільки саме через стійкість і ефективність регіональних систем реалізується комплекс національних стратегій, спрямованих на захист держави та підтримку стабільного розвитку територій. Збройна

агресія Російської Федерації чітко демонструє, що порушення безпеки на національному рівні неминуче трансформується у серйозні виклики для регіонів: руйнування критичної інфраструктури, дестабілізація економіки та загроза соціально-економічному розвитку окремих територій, а найголовніше — порушення та обмеження прав людини.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечити збалансоване поєднання ефективної реалізації національних програм безпеки

з розвитком регіональних систем управління, що гарантує одночасний захист прав і свобод людини та громадянина. Пошук такого балансу вимагає інтеграції наукового аналізу, емпіричних даних та системного підходу до правового, інституційного й стратегічного регулювання, що дозволяє формувати механізми національної та регіональної безпеки з урахуванням антропоцентричних принципів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання національної безпеки та її зв'язок із регіональним розвитком досліджуються українськими науковцями вже тривалий час, проте комплексна робота саме в контексті збройної агресії та сталого розвитку регіонів потребує подальшого глибокого вивчення. У фундаментальних працях з теорії національної безпеки розглядаються базові принципи функціонування безпекових систем держави, оцінювання ризиків та формування державної політики щодо захисту суверенітету. До таких досліджень належать аналітичні огляди Національного інституту стратегічних досліджень, підготовлені такими фахівцями та експертами, як В. Г. Потапенко, В. О. Бараннік, І. В. Валюшко, О. О. Даниляк, А. О. Двигун та іншими, де аналізуються поточні загрози, механізми забезпечення національного захисту та стратегічні підходи до безпеки держави в умовах гібридних викликів та зовнішньої агресії [9]. У контексті взаємозв'язку безпеки та регіонального розвитку важливу роль відіграють роботи вітчизняних науковців, які досліджували питання управління регіональними процесами в умовах ризиків. Так, Є. І. Качмарський у своїх працях аналізує адаптацію державних механізмів регіональної політики до умов безпекових викликів, підкреслюючи необхідність диференційованого підходу до територій з урахуванням їхніх безпекових та соціально-економічних показників [6]. Дослідження А. Ю. Кравця та І. В. Астахова підкреслюють роль інституційних підходів до регіональної політики та її адаптації під впливом зовнішніх ризиків, зокрема через удосконалення правових механізмів та практик взаємодії органів влади [8]. Р. Білик зі своєї сторони акцентує увагу на економічному вимірі регіональної політики, досліджуючи інституційно-правові аспекти забезпечення регіональної економічної безпеки в межах національної системи безпеки [1]. Хоча ці праці формують цінну основу, наступні наукові проблеми залишаються недостатньо опрацьованими: відсутність чіткої та узгодженої концептуальної моделі взаємозв'язку національної безпеки та регіонального розвитку, що б інтегрувала сучасні безпекові виклики з механізмами сталого розвитку регіонів; неузгодженість чинних нормативно-правових актів із потребами кризових і деокупованих регіонів; недостатня адаптація національного законодавства до нових форм гібридних загроз, які поєднують військові, економічні, інформаційні та соціальні ризики; обмежена інтеграція міжнародних стандартів безпеки та передових практик

до правового забезпечення регіонального розвитку в умовах збройної агресії та захисту прав людини.

Метою статті є дослідження взаємозв'язку національної та регіональної безпеки з регіональним розвитком України в умовах збройної агресії, враховуючи антропоцентричні правові принципи (повага та охорона прав людини), визначення проблем та аналіз правових механізмів забезпечення сталого розвитку регіонів, а також формування теоретичних і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності державної політики у сфері безпеки та розвитку територій.

Матеріали і методи. У дослідженні використано комплекс матеріалів та аналітичних джерел, що дозволяє всебічно оцінити проблеми національної та регіональної безпеки України в умовах збройної агресії. Основу дослідження складають нормативно-правові акти України, наукові публікації у сфері національної та регіональної безпеки, аналітичні дані щодо соціально-економічного розвитку регіонів та кейс-аналіз конкретних українських територій, зокрема Харківської, Запорізької та Миколаївської областей. Додатково проведено порівняльний аналіз зарубіжного досвіду Польщі, Литви та Естонії, а також Ізраїлю, що дозволяє оцінити ефективність різних підходів до інтеграції стратегічного планування, правового регулювання та місцевого управління у кризових умовах. Для комплексного аналізу застосовано низку методів, що забезпечують системність і наукову обґрунтованість результатів. Теоретичний підхід дозволив узагальнити наукові концепції та визначити ключові аспекти національної і регіональної безпеки, тоді як аналітичний і порівняльний методи забезпечили критичне дослідження нормативно-правових механізмів та оцінку національної практики у порівнянні зі загальновизнаними стандартами прав людини. Синтетичний підхід дав змогу інтегрувати правові, стратегічні та інституційні компоненти у єдину концептуальну систему, а кейс-метод дозволив продемонструвати практичну реалізацію правових і управлінських механізмів на конкретних територіях, показавши їхню ефективність у забезпеченні стійкості регіонів та соціально-економічної стабільності. Завдяки такому комплексному поєднанню джерел та методів дослідження забезпечено глибоке і всебічне розкриття проблем регіональної безпеки та розробку обґрунтованих підходів до інтеграції конституційно-правових і стратегічних механізмів управління в умовах сучасних загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Збройна агресія проти України зумовила докорінну трансформацію парадигми національної та регіональної безпеки, актуалізувавши необхідність переосмислення її правових, інституційних і соціально-економічних засад. У сучасних умовах безпека перестає ототожнюватися виключно з воєнно-оборонним компонентом і дедалі більше набуває комплексного, міждисциплінарного характеру,

охоплюючи захист прав і свобод людини, забезпечення безперервності життєдіяльності територіальних громад, стабільність публічних інституцій та здатність регіонів адаптуватися й відновлюватися в умовах тривалих кризових впливів. Саме регіональний рівень у цих умовах стає ключовим простором реалізації державної безпекової політики, оскільки тут безпосередньо концентруються наслідки воєнних дій, гуманітарних загроз і соціально-економічних втрат. Методологічною основою сучасного осмислення проблем національної та регіональної безпеки виступає антропоцентрична парадигма, відповідно до якої людина, її гідність, життя, безпека та основоположні права визнаються системоутворюючими цінностями державної політики. У межах цієї парадигми регіональна безпека розглядається як складова людської безпеки, що включає фізичний, соціальний, економічний, правовий і гуманітарний виміри. Порухення доступу населення до базових соціальних благ — безпечного житла, медичної допомоги, освіти, соціального захисту, свободи пересування, участі у публічному управлінні — не лише поглиблює соціальну вразливість, але й безпосередньо підриває довіру до державних інституцій, знижуючи спроможність регіонів до стабілізації та відновлення. У цьому сенсі забезпечення регіональної безпеки в умовах збройної агресії є неможливим без інтеграції прав людини як ключового критерію ефективності безпекових рішень. Водночас антропоцентричний підхід логічно поєднується з концепцією резильєнтності, яка в сучасній правовій доктрині трактується як здатність територіальних спільнот, органів публічної влади та суспільних інституцій забезпечувати безперервність функціонування, протидіяти деструктивним впливам та відновлюватися без втрати базових характеристик розвитку. Резильєнтність регіонів включає інституційну спроможність органів державної влади та місцевого самоврядування, фінансову автономію громад, ефективну міжвідомчу координацію, правову визначеність процедур кризового управління, а також активну участь населення у процесах прийняття рішень. Саме через призму резильєнтності безпекова політика набуває довгострокового характеру, орієнтованого не лише на реагування на загрози, але й на формування стійкості до майбутніх криз.

Конституційно-правовий вимір забезпечення національної та регіональної безпеки в умовах збройної агресії полягає у необхідності поєднання режимів воєнної безпеки з гарантуванням основоположних прав і свобод людини. Конституція України закріплює принцип невідчужуваності прав і свобод навіть за умов воєнного або надзвичайного стану, допускаючи лише тимчасові, пропорційні та обґрунтовані обмеження, спрямовані на досягнення легітимної мети захисту національної безпеки [7]. Міжнародно-правові стандарти, зокрема положення Європейської конвенції з прав людини та норми

міжнародного гуманітарного права, визначають чіткі межі таких обмежень і покладають на державу позитивні зобов'язання щодо захисту цивільного населення, забезпечення доступу до правосуддя та відновлення порушених прав. В першу чергу слід зазначити, що конституційно-правові засади регулюють не лише загальнодержавні механізми забезпечення безпеки, а й формують нормативні рамки діяльності місцевих органів влади у реалізації регіональних стратегій. Закон України «Про основи національної безпеки України» [4] та Закон України «Про засади державної регіональної політики» [3] визначають принципи координації дій центральних і місцевих органів влади, що включають оцінку ризиків, стратегічне планування ресурсів та створення умов для соціально-економічного розвитку і стабілізації територій. Разом із тим забезпечення регіональної безпеки в умовах збройної агресії об'єктивно вимагає диференційованого підходу до територій. Більшість дослідників обґрунтовано підкреслюють необхідність адаптації державних механізмів управління до специфіки окремих регіонів з урахуванням безпекових і соціально-економічних ризиків, що набуває особливої гостроти в умовах воєнного стану та повоєнної реконструкції [12]. Аналіз практики свідчить, що за відсутності чіткої системи моніторингу ефективності реалізації регіональних стратегій розвиток територій стає фрагментарним і не забезпечує належної стійкості перед новими викликами [11], насамперед тими, що стосуються належного захисту прав людини, що ще раз підкреслює необхідність вкорінення ідей антропоцентризму.

Правові механізми забезпечення регіональної безпеки в Україні формуються на основі Конституції України [7], законів та підзаконних актів, які регламентують діяльність центральних і місцевих органів влади у сфері безпеки, територіального розвитку та кризового управління, включно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] та спеціальними нормативними актами щодо воєнного стану і цивільного захисту [5]. Аналіз законодавства у цій сфері дає підстави стверджувати, що ключові практичні аспекти реалізації цих механізмів включають створення кризових адміністративних режимів у регіонах з високим рівнем ризику, інтеграцію систем оцінки ризиків (у тому числі соціально-економічних, демографічних та безпекових), впровадження міжнародних стандартів безпеки та адаптацію передового зарубіжного досвіду до українських реалій, а також посилення ролі місцевого самоврядування у забезпеченні соціальних послуг, прав і безпеки населення та відновленні інфраструктури [6]. Реалізація цих підходів сприяє оперативній стабілізації ситуації, що проявляється у відновленні об'єктів критичної інфраструктури, підвищенні рівня безпеки населення, стабілізації соціально-економічних процесів і більш ефективній координації дій органів влади на центральному й місцевому рівнях [9].

Важливим доповненням до національного правового дискурсу є порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду. Балтійські держави продемонстрували ефективність інтеграції цивільної оборони, територіальної стійкості громад і стратегічних комунікацій у єдину систему національної безпеки, орієнтовану насамперед на захист населення та збереження довіри до інституцій [7]. Польща реалізує децентралізовану модель безпеки, у межах якої значна частина повноважень щодо кризового реагування, соціального захисту та відновлення інфраструктури передана регіональному й місцевому рівням, що істотно підвищує адаптивність управлінських рішень. Ізраїльський підхід базується на концепції «тотальної резильєнтності», яка поєднує правові режими надзвичайного стану, розвинену систему цивільного захисту та активну участь громадянського суспільства у забезпеченні безпеки, що дозволяє мінімізувати соціальні втрати навіть в умовах тривалих загроз [8; 9].

Кейс-аналіз Харківської, Запорізької та Миколаївської областей дозволяє емпірично простежити практичну реалізацію антропоцентричних і резильєнтних механізмів регіональної політики в умовах тривалих безпекових викликів. Харківська область демонструє значення кризових адміністративних режимів і міжвідомчої координації для забезпечення безперервного функціонування систем життєзабезпечення населення та оперативного відновлення критичної інфраструктури в умовах постійних обстрілів. Запорізька область актуалізує складність поєднання режимів воєнної безпеки із захистом прав внутрішньо переміщених осіб, екологічної та техногенної безпеки, що вимагає комплексних правових рішень. Миколаївська область засвідчує вирішальну роль інституційної резильєнтності органів публічної влади у стабілізації соціально-економічної ситуації та підтриманні економічної активності регіону [10; 11]. У сукупності ці регіони фактично виступають тестовими майданчиками для перевірки спроможності правових і управлінських механізмів функціонувати в умовах тривалих і комплексних загроз.

Узагальнення національного, регіонального та зарубіжного досвіду обґрунтовує необхідність вдосконалення законодавства України у сфері національної та регіональної безпеки. Доцільним є нормативне закріплення концепції регіональної резильєнтності, розширення повноважень місцевого самоврядування у сфері кризового управління, запровадження оцінки впливу безпекових рішень на права людини та інституціоналізація участі громад.

Загалом сучасна практика регіонального розвитку потребує синергії між традиційними правовими механізмами та новітніми концептуальними підхо-

дами. Концепція цивілізаційної безпеки дозволяє розглядати регіони як соціокультурні системи, що інтегрують економічні, гуманітарні, екологічні та правові виміри розвитку. Це особливо актуально для України, де агресія спрямована не лише на руйнування інфраструктури, а й на підриг соціальної згуртованості та правових основ державності. Державна цілісність у сучасному дискурсі безпеки виступає не лише формальним принципом територіальної недоторканності, а й соціально-правовою конструкцією, що забезпечує єдність політичних, правових і ціннісних орієнтирів у кризових умовах. З позицій антропоцентризму її збереження пов'язане зі здатністю держави гарантувати людині безпеку, доступ до базових благ і ефективний захист прав незалежно від регіону проживання. Регіональна політика стає інструментом територіальної інтеграції та відновлення довіри до публічної влади. Ключовою умовою реалізації цих підходів є інституційна резильєнтність, що забезпечує гнучку адаптацію державних і місцевих інститутів до зміненої безпекової реальності, прогнозування ризиків, мобілізацію ресурсів та координацію дій у кризових умовах. Вона має чіткий правовий вимір і дозволяє поєднувати режими воєнної безпеки з дотриманням стандартів прав людини та принципів належного врядування. Резильєнтність виступає системоутворюючим елементом сучасної регіональної політики, орієнтованою на стабільність і відновлення. Запровадження цих концептуальних елементів формує не лише реактивні, а й проактивні моделі управління, здатні підтримувати розвиток громад, гарантувати права людини та забезпечувати стійкість регіонів навіть під час тривалих криз і зовнішніх загроз.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Національна та регіональна безпека України в умовах збройної агресії потребують комплексного й системного підходу, що поєднує конституційно-правові, інституційні та стратегічні механізми. Інтеграція категорій цивілізаційної безпеки, державної цілісності та інституційної резильєнтності створює концептуальну основу для адаптивних моделей регіонального розвитку, здатних забезпечувати баланс між безпековими потребами, соціально-економічним розвитком територій та дотриманням прав людини. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на вдосконалення механізмів інтеграції конституційно-правових і міжнародно-правових стандартів у систему регіональної безпеки, розробку методик оцінки ризиків і впливу воєнних загроз на регіональний розвиток, а також формування практичних рекомендацій щодо адаптації стратегічного планування до умов тривалих криз.

Література

1. Білик Р.Р. Інституційно-правові аспекти політики забезпечення регіональної економічної безпеки. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 4. С. 97–102.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України. 21.05.1997. URL: <https://surli.cc/nyxqak> (дата звернення: 29.12.2025)
3. Про засади державної регіональної політики : Закон України. 05.02.2015. <https://surli.cc/nyxqak> (дата звернення: 29.12.2025).
4. Про основи національної безпеки України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. С. 20–36.
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України. 12.05.2015. <https://surli.cc/nyxqak> (дата звернення: 29.12.2025).
6. Качмарський Є.І. Регіональна політика в умовах військового стану в Україні. *Політичне життя*. 2024. № 4. С. 37–43.
7. Конституція України від 28.06.1996. Київ : Парламентське вид-во, 2023. 92 с.
8. Кравець А.Ю., Астахов І.В. Регіональна політика України: проблеми та перспективи. *Політичне життя*. 2024. № 4. С. 44–51.
9. Стратегія територіального розвитку України: аналітичні матеріали. Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України. Київ : НАН України, 2022. 224 с.
10. Koltun V., Palamarchuk T., Lutsenko L. Organisational and financial mechanism for improving interregional cooperation in the context of post-war reconstruction of Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Public Administration*. 2024. № 20(2). P. 16–24.
11. Rudenko L., Lisovskyi S., Maruniak E. Dilemmas of regional development in Ukraine. *Ukrainian Geographical Journal*. 2020. № 3. P. 36–45.
12. Zheliuk T., Zhukovska A. Inclusive development of territorial communities in the conditions of war and post-war reconstruction. *Herald of Economics*. 2024. № 4. P. 24–45.

References

1. Bilyk R.R. Instytutsiino-pravovi aspekty polityky zabezpechennia rehionalnoi ekonomichnoi bezpeky. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. 2015. Vyp. 4. S. 97–102 [in Ukrainian].
2. Zakonom Ukrainy “Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini”. 21.05.1997. URL: <https://surli.cc/nyxqak> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy “Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky”. 05.02.2015. <https://surli.cc/nyxqak> [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy “Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy”. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2018. № 31. S. 20–36 [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy “Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu”. 12.05.2015. <https://surli.cc/nyxqak> [in Ukrainian].
6. Kachmarskyi Ye.I. Rehionalna polityka v umovakh viiskovoho stanu v Ukraini. *Politychne zhyttia*. 2024. № 4. S. 37–43 [in Ukrainian].
7. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. Kyiv: Parlamentske vyd-vo, 2023. 92 s. [in Ukrainian].
8. Kravets A.Iu., Astakhov I.V. Rehionalna polityka Ukrainy: problemy ta perspektyvy. *Politychne zhyttia*. 2024. № 4. S. 44–51 [in Ukrainian].
9. Stratehiia terytorialnoho rozvytku Ukrainy: analitychni materialy. Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M.I. Dolishnoho NAN Ukrainy. Kyiv: NAN Ukrainy, 2022. 224 s. [in Ukrainian].
10. Koltun V., Palamarchuk T., Lutsenko L. Organisational and financial mechanism for improving interregional cooperation in the context of post-war reconstruction of Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Public Administration*. 2024. № 20(2). P. 16–24.
11. Rudenko L., Lisovskyi S., Maruniak E. Dilemmas of regional development in Ukraine. *Ukrainian Geographical Journal*. 2020. № 3. P. 36–45.
12. Zheliuk T., Zhukovska A. Inclusive development of territorial communities in the conditions of war and post-war reconstruction. *Herald of Economics*. 2024. № 4. R. 24–45.